

■ **dvojhhláska (diftong)**

- spojení dvou samohlásek v jedné slabice
- v češtině je pouze jedna domácí dvojhhláska: *ou* (*pouto*)
- ve slovech přejatých: *au, eu* (*klaun, euro*)

■ **souhláska (konsonant)**

- šumy; při jejich tvoření se výdechovému vzduchu staví do cesty překážka; nedají se zpívat
- souhlásky třídíme:

a) **podle znělosti**³⁷

- **znělé** – při artikulaci se hlasivky chvějí (kmitají)
- **neznělé** – při artikulaci se hlasivky nerozechvějí

párové	znělé	b	v	d	d'	z	ž	g	h	[dz]	[dž]
		neznělé	p	f	t	t'	s	š	k	ch	c
nepárové	znělé	r	l	m	n	ň	j				
	znělá i neznělá	ř	souhláska ř může být znělá i neznělá , záleží na souhláskovém okolí, např. <i>dřevo</i> (znělá) × <i>třetí</i> (neznělá)								

b) **podle místa tvoření** – vznikají převážně v dutině ústní, jen hláska *h* a tzv. *ráz*³⁸ se tvoří v hrtanu

- **obouretné** (bilabiály): *b, p, m*
- **retozubné** (labiodentály): *v, f*
- **zubodásňové** (alveolary)
 - přední: *d, t, n, z, s, c, dz, l, r, ř*
 - zadní: *ž, š, č, dž*
- **předopatrové** (palatály): *d', t', ň, j*
- **zadopatrové** (veláry): *g, k, ch*
- **hrtanové** (laryngály): *h*

c) **podle způsobu tvoření**

- **závěrové** (okluzivy) – při artikulaci vznikne v mluvidlech překážka (závěr)
 - ústní (orální) – průchod do dutiny nosní je uzavřen: *b, p, d, t, d', t', g, k*
 - nosní (nazální) – průchod do dutiny nosní je otevřen; dutina nosní rezonuje: *m, n, ň*³⁹
- **polozávěrové** (semiokluzivy) – artikulace začíná překonáním překážky ve výdechovém proudu a poté přechází v úžinu: *c, dz, č, dž*
- **úžinové** (konstrikty, frikativy) – při artikulaci výdechový proud prochází úžinou: *v, f, z, s, ž, š, j, ch, h, l⁴⁰, r, ř⁴¹*

37 Znělost/neznělost poznáme položením dlaně na temeno hlavy nebo na oblast hrdla.

38 **Ráz** = hláska předcházející samohlásku na počátku slabiky, vyjadřuje předěl, sama však není samostatným fonémem (*u'okna*).

39 Čeština má tři nosovky: *m, n, ň*. Nemá žádnou nosovou samohlásku (na rozdíl např. od francouzštiny).

40 Souhláska *l* je označována za bokovou (laterálu) – výdechový proud jde po obou stranách jazyka.

41 Souhlásky *r, ř* jsou označovány za kmitavé (vibranty) – špička jazyka ze závěru kmitá.

způsob tvoření								
místo tvoření	závěrové (okluzivy)		polozávěrové (semiokluzivy)	úžinové (konstrikty)			znělost	
	ústní	nosové		střední	bokové	kmitavé		
obouretné (bilabiály)	b	m					zn.	
	p						nezn.	
retozubné (labiodentály)				v			zn.	
				f			nezn.	
zubodásňové (alveolary)	přední	d	n	dz	z	l	r, ř	zn.
		t		c	s		ř	nezn.
	zadní			dž	ž			zn.
				č	š			nezn.
předopatrové (palatály)	d'	ň		j			zn.	
	t'						nezn.	
zadopatrové (veláry)	g	ŋ					zn.	
	k			ch			nezn.	
hrtanové (laryngály)				h			zn.	
							nezn.	

Zvuková stránka slova

■ **slabika** (sylaba)

- nejmenší existující artikulačně-akustická jednotka řeči

a) **otevřená** – končí samohláskou (*rů-že*)

b) **zavřená** – končí souhláskou (*roz-pis*)

■ **slovní přízvuk** (akcent)

- označujeme ho pomocí horní kolmičky: [']
- zvukově zvýrazněná slabika – obvykle má podobu zesílení a zároveň zvýšení hlasu
- čeština je jazyk s pevným slovním přízvukem – je tedy zesilována jen první slabika

□ **hlavní přízvuk** – stojí vždy na první slabice slova [*'telefon*]; při spojení jednoslabičné vlastní předložky s následujícím jménem nese přízvuk právě předložka [*do školí*]

□ **příklonky** – výrazy, které v souvislé řeči vlastní přízvuk nemají, připojují se k předcházejícímu přízvuknému výrazu, např. *mě, tě, se, mi, ti, si, ho, ji, bych, bys...*

□ **předklonky** – výrazy bez vlastního přízvuku, které tvoří zvukovou jednotku s následujícím přízvukným slovem: částice, spojky, příslovce: [*'vím, že 'přijde*]